

LANNOO'S

MOTORBOEK EUROPA

LANNOO'S
MOTORBOEK
EUROPA

EUROPA – EEN PARADIJS VOOR MOTORRIJDERS

Ben je op zoek naar avontuur? Spring dan meteen in het zadel, want Europa is echt een eldorado voor bikers. Stofwolken opwerpen in de Sierra Nevada, prachtige kustlijnen volgen, kronkelende Alpenwegen bedwingen – bij de 35 routes die in dit boek verzameld zijn en die heel Europa doorkruisen, gaat het hart van elke biker sneller slaan. Van sensationele bergpassen tot kustwegen met uitzicht op zee en grindwegen voor fans van offroad rijden, met indrukwekkende natuur, interessante bezienswaardigheden en natuurlijk ook een overvloed van lekker eten.

In België, Nederland en Luxemburg kun je mooie tochten maken zonder dat je veel moet plannen. Ook als je naar de populaire Alpen trekt, hoef je niet veel voor te bereiden. In Duitsland, Frankrijk en Zwitserland, in Oostenrijk, Zuid-Tirol en Trentino, en ook in het Alpijnse deel van Slovenië wachten talloze schitterende passen, eenzame, doodlopende dalen en fenomenale panoramawegen om met de motor ontdekt of bedwongen te worden. Veel tochten kun je opsplitsen in diverse dagetappes of tijdens een lang weekend ontdekken.

Wie het graag verder van huis zoekt, kan naar bergketens zoals de Pyreneeën of de Spaanse Sierra Nevada trekken, of de wondermooie fjells en fjorden van Scandinavië verkennen. Ook de grote Europese rivieren zijn uitstekend geschikt voor motortochten, net zoals de vele mooie kustwegen langs de Oost- en de Noordzee, de Atlantische Oceaan en natuurlijk ook de Middellandse Zee. Zo volgen we de Donau en de Loire en legendarische trajecten zoals de Kroatische kustweg Jadranska Magistrala en, in het uiterste westen van Europa, zijn Ierse tegenhanger, de Wild Atlantic Way.

Waar je in Europa ook heen trekt, onze tochten zijn stuk voor stuk een goede reden om op de motor te stappen.

Rij veilig en veel plezier!

INHOUD

Voorwoord	4	Zwitserland	52
Duitsland	12	04 Grand Tour of Switzerland	52
01 Harz	12	Ontdekkingstocht door de Zwitserse kantons	
Scherpe bochten in het hart van de Harz		05 Passen bij de vleet	64
02 Het Zwarte Woud	24	Bikergeluk in het centrum van Zwitserland	
Heerlijk kronkelen en koekoeksklokken		06 Oost-Zwitserland	74
03 Allgäu	38	Fraaie panorama's	
Kastelen, Romeinen en fraaie bochten		Oostenrijk	84
		07 Donauroute	84
		Vloeiend langs de rivier	
		08 Salzburger Land & Oost-Tirol	94
		Prachtige passen in het Tauern-gebergte	
		09 Karinthië	104
		Een streek van bergen en meren	

Italië

10 Zuid-Tirol & Trentino

Door berg en dal

11 Meren in Noord-Italië

De ronde van de meren van Noord-Italië

12 Toscane & de Apennijnen

La Dolce Vita

Frankrijk

13 Route des Grandes Alpes

Door de hoge bergen

14 De Loire – een vallei vol kastelen

Vorstelijk cruisen

15 De Franse Pyreneeën

Grensreuzen

116

116

128

138

148

148

160

170

Spanje

16 De Spaanse Pyreneeën

Het meest zuidelijke hooggebergte van Europa

17 Andalusië

De zon tegemoet

Portugal

18 Van de Atlantische Oceaan naar de Alentejo

Portugal, gemaakt voor motoren

180

180

190

200

200

<i>Benelux</i>	210	<i>Groot-Brittannië</i>	274
19 Het noorden van Nederland	210	25 Zuid-Engeland	274
Het land achter de dijken		Steile klippen en een zweempje zuiden	
20 De Ardennen	220	26 Wales	284
Door de groene long van België		Koning Arthur nodigt je uit aan de Ronde Tafel	
21 Luxemburg	230	27 Schotland	294
Luxueus touren		Door het wilde westen van Schotland	
<i>Scandinavië</i>	240	<i>Ierland</i>	304
22 Zuid-Noorwegen	240	28 Wild Atlantic Way	304
Tussen fjells en fjorden		Op het groene eiland	
23 Noord-Noorwegen	250	29 Causeway Coastal Route	314
In het hoge noorden		In het rijk van de reuzen	
24 Zuid-Zweden	262		
In het land van de elanden			

Tsjechië	324	Kroatië & Montenegro	366
30 Het Boheemse Woud	324	34 Op de Jadranska Magistrala	366
Genieten in Tsjechië		Altijd langs de kust	
Slovenië	336	Kroatië	378
31 De Julische Alpen & de Adriatische kust	336	35 Noord-Kroatië	378
De Trans-Slovenië-Expres		In de buurt van Zagreb	
32 De Karawanken & het Sloveense Stiermarken	346	Register	388
Een laatste stuk Alpen			
Slovenië & Kroatië	356		
33 Istrië	356		
Zee, olijven & smalle straatjes			

*Foto's op de vorige bladzijden:
p. 213: bedwelmende bochten
p. 415: op pad op het Ierse schiereiland Dingle
p. 617: uitkijkpunt met panorama op de Alpen
p. 819: en aan het einde wacht de zee*

Legende voor de routekaarten

	Traject van de motorroute		Bezienswaardigheid/ interessante stop op het traject		Vertrekpunt motorroute
	Autosnelweg (in aanbouw)		Nummer autosnelweg		Natuurpark
	Hoofdweg met 4 of meer rijvakken (in aanbouw)		Nummer Europese snelweg		Nationaal park
	Hoofdweg/Rijksweg (in aanbouw)		Nummer hoofdweg		ICE/IC/EC spoorweg
	Belangrijke verbindingsweg (in aanbouw)		Snelwegafrit		Spoorweg
	Regionale verbindingsweg (in aanbouw)		Andere afrit		Tandradbaan/ bergspoorweg
	Overige wegen/Tolkantoor		Pas		Veerdienst
	Afstand op autosnelwegen		Voor caravans niet aanbevolen		Verboden gebied
	Afstand op overige wegen		Voor caravans verboden		Rijks grens
	Hoofdweg in tunnel		Internationale luchthaven		Administratieve grens
	Weg versperd/ stijgingspercentage		Nationale luchthaven		
	Toeristische route		Regionale luchthaven		

Bijzondere bezienswaardigheden

	Unesco-wereldnatuurerfgoed		Kerk algemeen		Theater
	Gebergte		Kerkruïne		Wereldtentoonstelling
	Rotslandschap		Christelijk klooster		Olympische stad
	Ravijn/kloof		Romaanse kerk		Wijnbouwgebied
	Gletsjer		Gotische kerk		Autoroute
	Dode vulkaan		Barokke kerk		Hogesnelheidstrein
	Grot		Byzantijnse/orthodoxe kerk		Treinroute
	Waterval/stroomversnelling		Islamitische cultuurhist. plaatsen		Eiland
	Merenlandschap		Cultuurlandschap		Haven
	Kustlandschap		Historisch stadsbeeld		Strand
	Rivierlandschap		Burcht/vesting/citadel		Bron
	Duinenlandschap		Burchtruïne		Arena/stadion
	Nationaal park (landschap)		Paleis/kasteel		Racebaan
	Nationaal park (flora)		Industrieel monument		Golf
	Nationaal park (fauna)		Ruimtetelescoop		Paardensport
	Nationaal park (cultuur)		Stuwmeer		Skigebied
	Biosfeerreservaat		Gesloten mijn		Windsurfen
	Natuurreservaat		Bezienswaardige vuurtoren		Surfen
	Botanische tuin		Windmolen		Zeilen
	Dierentuin/safaripark		Opvallende brug		Onderwaterreservaat
	Beschermd gebied voor vogels		Slagveld		Badplaats
	Wildreservaat		Grafmonument		Kanovaren/rafting
	Beschermd gebied voor buffels		Monument		Recreatiebaden
	Beschermd gebied voor zeehonden		Gedenkteken		Minerale bronnen/thermen
	Unesco-wereldcultuurerfgoed		Bezienswaardige toren		Pretpark
	Prehistorie en vroegste geschiedenis		Bijzonder gebouw		Casino
	Romeinse oudheid		Openluchtmuseum		Uitzichtpunt
	Vikingen		Prehistorische rotstekeningen		Wandelen/wandelgebied
	Keltische cultuurplaats		Markt/bazaar		Camping
	Joodse cultuurplaats		Feesten en festivals		
			Museum		

Scherpe bochten in het hart van de Harz

Hier rijd je op eindeloos kronkelende wegen naar oude steden met mooie smalle straatjes en naar prachtige uitkijkpunten. En op het einde krijg je daar nog het Kyffhäuser-gebergte bovenop.

DE HARZ

De Harz is het meest noordelijk gelegen middegebergte van Duitsland en een paradijs voor motorrijders. Niet alleen omdat je er zoveel prachtige bochten vindt, maar ook vanwege de betoverende dalen, de spectaculaire heuvelruggen, de adembenevende uitzichten en de fascinerende bezienswaardigheden. Meer dan 300 miljoen jaar geleden vond de 'Noordelijke Harzverschuiving' plaats, tektonische bewegingen die de Harz zijn huidige vorm hebben gegeven. Tot in de middeleeuwen werd het hoogste gebergte van Noord-Duitsland 'Hart' genoemd, wat 'bergbos' betekent. In 2006 is het Nationaal Park Harz opgericht, een nationaal park dat over de deelstaatgrenzen heen reikt en de bosrijke gebieden van Nedersaksen, Saksen-Anhalt en Thüringen verenigt. Met zijn meer dan 1140 meter is de Brocken de hoogste berg van de Harz en van Saksen-Anhalt. De mooiste steden in deze regio zijn Goslar, Braunlage, Wernigerode en Stolberg en deze tocht brengt je er langs. In die steden kun je je verdiepen in cultuur en architectuur of gewoon lekker rondsletteren in het mooie oude centrum.

Weer *on the road* zul je als motorrijder hier en daar twifelen of je echt in Noord-Duitsland bent en niet in de Alpen, zoveel spectaculaire bochten moet je hier aansnijden. Op het einde trakteert deze tocht je nog op een bijzonder hoogtepunt: het heerlijk kronkelende Kyffhäusergebergte. Meer dan 30 scherpe bochten brengen je naar boven, tot in Kelbra – waar je gegarandeerd een adembenemend uitzicht wacht.

De Brocken is het symbool van de Harz. In Duitsland is het de enige top van een middegebergte die boven de boomgrens uitsteekt. De Brockenbahn, een historische smalspoortrein voert je naar de top van de Brocken.

ROUTE 1

Afstand: 368 km

Tijdsbestek: de route is bedoeld voor drie of vier dagen, maar je kunt er ook een week de tijd voor nemen.

Kenmerken: interessant, heel bochtig parcours met schitterende uitkijkpunten en steden met een rijke geschiedenis.

Start en aankomst:

Goslar – Kelbra

Traject: Goslar, Clausthal-Zellerfeld, Osterode, Herzberg, Bad Lauterberg, St. Andreasberg, bikertrefpunt Torfhaus Altenau, Braunlage, Hohegeiß, Netzkater, Hasselfelde, Elend, Wernigerode, Elbingerode, Thale, Güntersberge (Mansfelder Bergland), Albrechtshaus, Stolberg, Groß Auerberg, Hayn, Kelbra (Kyffhäuser-gebergte)

Informatie:

harzinfo.de

goslar.de

tourismus-suedharz.de

bikertreff-im-harz.de

Nergens in Noord-Duitsland vind je meer vakwerkhuizen dan in het oude centrum van Goslar.

01 Goslar

In de meer dan duizend jaar oude keizerstad in het noorden van de Harz zijn de middeleeuwen nog duidelijk aanwezig. Ooit regeerden hier keizers en koningen, nu is dit een levendige stad met schilderachtige straatjes en pleinen waar je heerlijk kunt rondwandelen en luieren. Bezienswaardigheden zijn het beroemde keizerlijk paleis en imposante kerken, die de stad de bijnaam 'Rome van het Noorden' opleverden, en ook de oude stad zelf. Die is Unesco-werelderfgoed en heeft heel wat pareltjes te bieden: een prachtige markt, vakwerkhuizen, maar ook stille straatjes en molens langs idyllische waterlopen. Aan het marktplein staan het stadhuis, met zijn prachtige Huldigungszaal, en het Kaiserworth, vroeger het gildehuis van de lakenkoopmannen, maar vooral veel bekijks heeft het klokkenspel met zijn bewegende figuren. Ook het keizerlijk paleis lokt tal van bezoekers. Het is van 1040 tot 1050 gebouwd onder keizer Hendrik III, is versierd met historische muurschilderingen van Hermann Wislicenus en herbergt een tentoonstelling over de geschiedenis van reizende

keizers. Ook een bezoekje waard is het voorportaal van de kathedraal, een overblijfsel van de oorspronkelijke kloosterkerk St. Simon en Judas. In de wijk Hahnenklee-Bockswiese heeft Goslar nog een fraaie kerk, de stafkerk Gustav-Adolf. Toen daar in het begin van de 20ste eeuw een nieuwe kerk gebouwd moest worden, ontwierp architect Karl Mohrmann een uitvergroete kopie van de 700 jaar oude stafkerk in het Noorse Borgund. De kerk heeft een Zwitsers Goll-orgel en een beiaard. Ook Unesco-wereldcultuurerfgoed Rammelsberg verdient een bezoekje. In vier musea en tijdens ondergrondse rondleidingen doet het de 1000 jaar oude mijnbouwgeschiedenis van de regio uit de doeken. Na de stadswandeling verlaten we de stad in zuidelijke richting. De B241 is een zigzagweg die door prachtige bossen naar de voet van de 700 meter hoge Bocksberg kronkelt. Daarna slingert de weg verder naar Clausthal-Zellerfeld.

02 Clausthal-Zellerfeld

Clausthal-Zellerfeld is een lucht-kuuroord en de enige universiteits-

Zonsondergang boven de universiteitsstad Clausthal-Zellerfeld. De beroemdste inwoner van de stad is Robert Koch, arts en Nobelprijswinnaar.

stad in de Harz. Ze ligt op 560 meter hoogte, op een plateau tussen Goslar en Altenau in de Oberharz. Het mooie stadje is een combinatie van een traditionele mijnstad met de pluspunten van een universiteitsstad en zo ontstaat een leuke mix van traditie en moderniteit. Je vindt hier de grootste houten kerk van Duitsland. In Zellerfeld informeert een van de oudste technische musea van Duitsland over de geschiedenis van de mijnbouw. Ook het unieke watermanagementsysteem komt er uitgebreid aan bod. Het bestaat uit meer dan 60 historische vijvers, grachten en waterlopen en is Unesco-werelderfgoed. Vandaar rijden we door de waterrijke bossen langs het stuwmeer Sösetal naar Osterode.

03 Osterode

Osterode is een romantische vakwerkstad en op het grondgebied vind je ook het mijn dorp Lerbach en Riefensbeek-Kamschlacken, een dorp in een klein nationaal park. Osterode ligt in het zuiden van de Harz, tussen het stuwmeer Söse-

tal, het karstgebergte Südharz en het zonnige Lerbachtal. Het historische centrum wordt omringd door een goed bewaard gebleven stadsmuur en biedt een oude graanmarkt, veel vakwerkhuisen en kerken. De voetgangerszone is een uitgelezen plek om uitgebreid te winkelen of te genieten van koffie met gebak. De stad is populair bij wandelaars en natuurliefhebbers, maar is ook bijzonder motorvriendelijk. Een van de vele thematische wandelpaden is het Fischerei Lehrpfad met de 'Verlovingsweg' aan de stuwdam Sösetal. In het stadsbos van Osterode wacht een fraaie vogelobservatiehut. Andere mooie plekjes zijn het Lerbacher Eisensteinlehrpfad, met mijnen en groeves, en de Hanskühnenburg, een mijngebouw met restaurant.

04 Herzberg

De weg naar Herzberg is rustig, met slechts hier en daar enkele zachte bochten. Hij loopt door een prachtig groene omgeving en brengt je recht naar de fraaie vakwerkstad. De stad was al vroeg welvarend dankzij de lakenproductie. De waterlopen

die vanuit de Harz hierheen stromen, werden benut voor de vele molens en om bier te brouwen. Hoog boven de stad prijkt kasteel Herzberg, het meer dan 950 jaar oude kasteel van de Welfen. Het is een van de belangrijkste architectuurmonumenten in de Harz, met zijn aparte, eigenzinnige vakwerk en het kunstige houtsnijwerk van de toren, en het grootste vakwerkkasteel van Nedersaksen. De permanente tentoonstelling vertelt je alles over de geschiedenis van het kasteel. Herzberg is een ideale uitvalsbasis voor wandelingen en fietstochten in het Nationaal Park Harz.

05 Bad Lauterberg

Via de B27, een deel van de zogenaamde 'Harz-Heide-Straße', rijd je in stijl door het landschap – met rechts akkers en sappige weiden en links weelderig groene bossen. Het Kneipp-kuuroord Bad Lauterberg is idyllisch gelegen, op de heuvels langs het dal van de Oder en tussen klaterende rivieren, stille bergmeren en frisse berglucht. In 1839 werd er al een sanatorium met koudwaterbehandeling gebouwd, sinds

De stuwdam in het Odertal werd in 1934 in gebruik genomen.

Het bikertrefpunt 'TorfHaus' in de buurt van Altenau is in de Harz een begrip.

1926 worden ook de door Kneipp ontwikkelde Kneipp- en Schrothkuren aangeboden. Het maakt het stadje tot het oudste waterkuuroord van Noord-Duitsland. Het kuurpark met zijn oude bomen, vijvers, het muziekpaviljoen met daarnaast het oude badhuis en het gastenverblijf nodigt je uit om hier even te blijven. In de mooie oude stad vind je in de verkeersluwe winkelstraat tal van gezellige cafés, koffiehuisen en bistros. Wie zin heeft in cultuur komt aan zijn trekken in de musea van Bad Lauterberg, het Heimatmuseum, de bezoekersmijn Scholmzeche/Aufrichtigkeit en het Südhärzer Eisenhüttenmuseum. Vlak bij de stad liggen de Oderstausee en het bergmeer Wiesenbeker Teich, perfect om na een lange dag op de motor verfrissing te zoeken in het koele water. Het traject volgt de Oderstausee, buigt af naar het noorden en zo beland je op de kleine L520.

06 St. Andreasberg

Met scherpe bochten klimt de kleine weg steeds hogerop. St. Andreasberg is niet voor niets de hoogstgelegen mijnstad van de Harz. De stad straalt charme uit en dat dankt ze aan de in felle kleuren geverfde houten huizen, de gele klokkentoren en de steile straten. Door de hoge ligging is de stad ook altijd al populair geweest als wintersportgebied. In de winter wordt er volop geskied en gerodeld. St. Andreasberg is ook bekend vanwege zijn mijn, die in 1910 gesloten werd. Het mijnmu-

seum maakt deel uit van het watermanagementsysteem Oberharz, dat Unesco-wereldcultuurerfgoed is. Je kunt er afdalen naar een diepte van 190 meter om daar op indrukwekkende wijze in de geschiedenis van de zilverbijn ingewijd te worden.

07 Bikertrefpunt Torfhaus

Een must voor elke biker die een tocht door de Harz maakt, is het bikertrefpunt in Torfhaus, het hoogstgelegen dorp van Nedersaksen, tussen Bad Harzburg en Braunlage, aan de B4. In het weekend is het hier bijna altijd razend druk en parkeren is vaak een hele klus, maar alleen al vanwege de ongelooflijk mooie rit mag je deze plek niet overslaan. In het trefpunt vind je verschillende cafés, snackbars en souvenirwinkels. Je hebt hier ook een adembenemend uitzicht op de omgeving en op de Brocken, die hier slechts vijf kilometer vandaan is.

In Torfhaus kun je heerlijk ontspannen in Heißer Brocken, een wellnesspark van Kristall, en in het grootste kruidenpark van Europa. Dan rijden we terug naar het zuiden, richting Braunlage. Eerst even via de B242, maar dan volgt alweer de volgende heerlijke slingerweg.

08 Braunlage

Braunlage is een van de oudste luchtkuuroorden en wintersportbestemmingen van Duitsland. Veel mensen trekken hier naar de Wurmberg. Het Bikepark Braunlage staat

garant voor een portie avontuur. Er is de tandradbaan, er worden 'monsterrollers' verhuurd en er zijn de zeven natuurpaden. Vanaf Braunlage rijd je verder naar het zuiden en op de B242 krijgt je motor opnieuw een reeks heerlijke bochten onder de wielen geschoven. En op de B4 wordt het pas echt interessant. De kronkelende weg volgt constant de grens tussen Nedersaksen en Saksen-Anhalt en brengt je bij het dorpje Hohegeiß.

09 Hohegeiß

Met zijn romantische dalen, zuivere lucht, ongerepte natuur en bloeiende bergweiden met zeldzame planten en kruiden is Hohegeiß een ideale plek om te ontspannen. Wandel door het schilderachtige dorp en bewonder de houten kerk, Zur Himmelspforte. Ze dateert van 1701. Een andere bezienswaardigheid is het streekmuseum Alte Pfarre, in het oudste huis van Hohegeiß. Hier verneem je alles over de geschiedenis van de stad en over de vroegere grens tussen de Bondsrepubliek en de DDR, want die liep vlak langs het stadje. Interessant voor motorrijders is de gezellige camping Am Bärenbache, aan de gelijknamige rivier aan de rand van de stad. Hier vind je alle extra's die tijdens een toertocht heel handig kunnen zijn. Speciaal op bikers voorziene caravans, een kleine werkplaats en een mooi terrein om je tent op te zetten, de uitbaters bieden al jarenlang alles waar een bikerhart warm van wordt. Natuurlijk

UITSTAPJES

Monsterroller

Hahnenklee is niet alleen een kuuroord met fantastische natuur eromheen, in het Bikepark Hahnenklee kun je ook terecht voor rijplezier voor het hele gezin. Monsterrollers zijn steppen met brede banden met veel profiel en met schijfremmen. En daarmee stort je je het dal in. Je kunt de rollers huren bij Board'n Bikes, vlak bij het dalstation van de kabelbaan.

Je krijgt er ook een korte opleiding met tips en tricks om op de juiste manier met de monsterrollers om te gaan.

ErlebnisBocksBerg Hahnenklee
Rathausstr. 6, 38644 Goslar-Hahnenklee
Tel. +49/5325/5461689, bikepark-
hahnenklee.de, GPS 51.859166, 10.341208

krijg je hier ook uitstekende tips voor tochten in de omgeving (zie trefpunten voor bikers).

10 Hasselfelde

Goed uitgerust verlaat je Hohegeiß en in opperbest humeur rijd je weer door het bochtenparadijs Unterharz, langs het stadje Netzkater, dat al in de deelstaat Thüringen ligt. Vanaf hier gaat het weer noordwaarts, richting Hasselfelde. De B81 is een droom, de hele weg lang volgt de ene heerlijke bocht na de andere, en hij brengt je ook terug naar Saksen-Anhalt. Wie wil, kan een ommetje maken naar het bikertrefpunt aan de stuwdam van de Rappbode-Talsperre: daarvoor neem je de L96 van Rübeland naar Wendefurth/Hasselfelde en rijd je over de Rappbode-Talsperre, de grootste stuwdam in de Harz. Daar heb je een prachtig uit-

zicht op het stuwmeer. Via de langste megazipline van Europa kun je zelfs van de stuwdam naar beneden razen. De imposante stuwdam is 415 meter lang, en met zijn hoogte van 106 meter is hij de hoogste van Duitsland. Het stuwmeer erachter is acht kilometer lang en heeft een oppervlakte van bijna vier vierkante kilometer. Het stuwmeer Rappbode kan tot 109 miljoen kubieke meter water bevatten. De stuwdam vormt het hart van een complex systeem van stuwdammen. Het volledige systeem bestaat verder uit de twee voorstuwen Hassel en Rappbode, het overstromingsbekken Kalte Bode, de overgangsdam Königshütte en de stuwdam Wendefurth. Voorbij Hasselfelde mogen de banden hun grip ook weer bewijzen. Op de B242 blijft de weg heerlijk draaien en hier en daar zitten er een paar flinke haarspeldbochten tussen.

11 Wernigerode

Wernigerode is prachtig, en de L100 brengt je er via nog meer bochten heen. Niet alleen de wegen van het Nationaal Park Harz lonen de moeite, ook de natuur, met haar diepe wouden, laat zich van haar mooiste kant zien. Er wonen hier bijna geen mensen en de idyllische rust die hier heerst, is balsem voor de ziel. Neem de tijd voor je bezoek aan het stadje Wernigerode. 'De kleurige stad in de Harz' – zo beschreef dichter/schrijver Hermann Löns de stad eind 19de eeuw – dankt haar bijnaam aan de schitterende vakwerkhuisen die spiraalsgewijs rond het marktplein staan. Vooral het meer dan 760 jaar oude stadhuis, met zijn fraaie houtsnijwerk, en de fontein, de Wohltäterbrunnen, lonen de moeite. Een heel aparte belevenis is het kleine museum Schiefes Haus. Alles staat er op zijn kop en voor je evenwichts-

De 'kleurige stad in de Harz', zo omschreef dichter Hermann Löns Wernigerode, vanwege de vele schilderachtige vakwerkhuisen die hier al vier eeuwen staan.

gevoel is dat een hele uitdaging. Ook het kleinste huis en het oudste huis geven de vakwerkidylle nog meer glans. Andere bezienswaardigheden zijn de stadsversterkingen en het Krummelsche Haus, waarvan de gevel volledig met houtsnijwerk is versierd. Hoog boven de stad verrijst majestueus het neogotische kasteel Wernigerode, dat vanwege de prachtige architectuur en het weelderige interieur ook wel het 'Neuschwanstein van de Harz' wordt genoemd. In diverse vertrekken waarin nog voor een deel het originele interieur bewaard is gebleven, verneem je allerlei interessante dingen over de ruim 800-jarige geschiedenis van de graven en vorsten van Wernigerode. De Harz in het klein, dat is wat je in het Bürgerpark kunt bewonderen, in het miniatuurpark Kleiner Harz. Het Bürgerpark heeft ook recreatiegebieden, thematuinen, een wandelpro-

menade aan het meer, een huisdierenpaviljoen, een uitkijktoren en een mineralenkloof en is dus een ideale bestemming voor het hele gezin. Interessante informatie over heel uiteenlopende onderwerpen vind je ook in het luchtvaartmuseum, in de uit 1678 daterende smidse Krellsche Schmiede, het Harzplanetarium en in het brandweermuseum. En wie het heerlijke landschap rond Wernigerode en de Brocken, waarover zoveel legenden bestaan, wil verkennen, combineert die tocht met een romantisch ritje met een van de stoomlocomotieven van de Harzer Schmalspurbahnen.

Thale

Vanaf Wernigerode gaat het zuidwaarts, over de vlot rijdende B244 naar Elbingerode en vandaar verder op de B27. Vanaf Hüttenrode nemen

we de niet minder leuke B81 en die voert ons naar Thale, in het mooie Bodetal. Thale ligt in het noordoosten van de Harz, op de plek waar de rivier de Bode uit de bergen komt en tussen de Hexentanzplatz en Roßtrappe, twee steile rotsen waar tal van legendes rond bestaan, een diepe kloof heeft uitgesleten. Het ongerepte en romantische Bodetal trakteert bezoekers op spannende mythes en legendes, sprookjesachtige bossen, klatrende beken en kolkende rivieren, fascinerende rotsformaties en betoverende vergezichten.

De Hexentanzplatz, de plaats waar de heksen dansen, speelt een rol in veel sagen en legendes. Ze ligt op een rotsplateau op 454 meter hoogte, ver boven het Bodetal, en elk jaar vieren de heksen en duivels hier feest tijdens de Walpurgisnacht, de nacht van 30 april op 1 mei. Maar ook op andere dagen is de Hexentanzplatz

*Loofbossen in herfsttooi aan het stuwmeer Rappbode
Op de zuidoever strekt zich een natuureservaat uit.*

FOTOVERANTWOORDING/COLOFON

A = Alamy, C = Corbis, G = Getty, L = Look,
M = Mauritius,

Cover: voorkant: iStock/miroslav_1, Shutterstock/Lukas Gojda, iStock/Marcus Lindstrom; achterkant: iStock/bluejayphoto, Shutterstock/Alexander Kirch; Rug: iStock/MarcoGovel

P. 2-3 G/Alexander Kirch, P. 4-5 G/Patrick Frilet, P. 6-7 G/Rudi Sebastian, P. 8-9 G/Lenka Zahradnikova, P. 12-13 Look/Heinz Wohner, P. 14-15 Look/Heinz Wohner, P. 15 G/Shan Shihan, P. 16 M/Klaus-Gerhard Dumrath, P. 16 M/Chris Seba, P. 18-19 H. & D. Zielske, P. 19 M/Andreas Vitting, P. 21 M/Dave Derbis, P. 21 M/Horst Engler, P. 23 M/Andreas Vitting, P. 24-25 G/Daniel Schoenen, P. 26-27 G/Dobromir Varbanov, P. 27 G/Thomas Heitz, P. 28 Look/Brigitte Merz, P. 28 Look/Brigitte Merz, P. 31 M/Markus Lange, P. 31 M/Rene Mattes, P. 31 M/Daniel Schoenen, P. 32 M/Volker Preusser, P. 32-33 M/Maria Breuer, P. 34 M/Bahnmueller, P. 35 M/Markus Lange, P. 35 Look/Brigitte Merz, P. 37 G/Yair Karelis, P. 38-39 G/Achim Thomae, P. 40-41 M/Markus Lange, P. 41 G/Miguel Villagran, P. 42 M/Katja Kreder, P. 42 Look/Heinz Wohner, P. 45 M/Ralf Gerard, P. 45 M/Uta und Horst Kolley, P. 46-47 M/Stefan Arendt, P. 48 M/Uta und Horst Kolley, P. 48 M/Günter Gräfenhain, P. 49 M/Martin Siepmann, P. 50 M/Katja Kreder, P. 52-53 Binge Eliasson, P. 54-55 H. & D. Zielske, P. 55 G/Manuel Martin, P. 56 M/Stefan Schurr, P. 56 M/ClickAlps, P. 57 G/Walter Zerla, P. 58 M/Werner Dieterich, P. 58 M/P. Kaczynski, P. 61 G/Tobias Theiler, P. 61 M/Westend61, P. 64-65 G/Raul Rocamora Gallardo, P. 66-67 M/Kerstin Bittner, P. 67 M/Gerth Roland, P. 68 M/Bildbaendiger, P. 68 M/Enricocacciatofografie, P. 70 M/Günter Gräfenhain, P. 70-71 M/Stefan Schurr, P. 74-75 M/Francesco Meroni, P. 76 M/Imagobroker, P. 76-77 M/Stefan Arendt, P. 78 Look/age, P. 78 M/Roland Gerth, P. 8-81 G/Hans Georg Eiben, P. 81 M/Bernd Römmelt, P. 84-85 M/Martin Siepmann, P. 86-87 C/ Grand Tour Collection, P. 87 G/Ken Siciluna, P. 88 M/ Martin Siepmann, P. 88 G/Henryk Sadura, P. 88 Look/ Travel Collection, P. 91 G/Eric Meola, P. 91 M/Stefan Obermeier, P. 91 G/Gerhard Trumler, P. 91 M/Rainer Mirau, P. 94-95 M/Jose Fuste Raga, P. 96-97 C/Douglas Pearson, P. 97 G/Dieter Meyrl, P. 98-99 G/FooTToo, P. 101 Look/Helmuth Rier, P. 101 Look/Andreas Strauß, P. 101 M/Van der Meer Rene, P. 102 M/Rudolf Pigneter, P. 104-105 G/Magobert, P. 106-107 G/Andreas Strauss, P. 106 Look/Andreas Strauß, P. 107 M/Martin Siepmann, P. 108 G/Martin Siepmann, P. 108 Stephan Fennel, P. 110 G/Dieter Meyrl, P. 110 M/Martin Siepmann, P. 110 M/

Katja Kreder, P. 113 G/Borchee, P. 113 G/Westend61, P. 116-117 G/Martin Ruegner, P. 118- 119 G/Slow Images, P. 119 Look/age, P. 120 M/Cubolimages, P. 120 Look/Andreas Strauß, P. 122-123 G/Atlantide Phototravel, P. 125 M/Martin Braito, P. 125 C/Allesfoto, P. 125 G/Helmuth Rier, P. 125 G/Christopher Thomas, P. 127 G/Eloy Rodriguez, P. 128-129 M/ClickAlps, P. 130-131 M/ClickAlps, P. 131 M/ClickAlps, P. 132 G/Matt Ried, P. 132 M/Carlo Borlenghi, P. 135 M/ age, P. 135 M/P. Kaczynski, P. 135 G/Olaf Protze, P. 135 M/P. Kaczynski, P. 138-139 C/Fabio Muzzi, P. 140- 141 Look/Juergen Richter, P. 141 Look/Rainer Martini, P. 143 G/Mandy, P. 143 G/Philip Lee Harvey, P. 144 C/ Massimo Borch, P. 144 Look/age, P. 144 G/Glenn van der Knijff, P. 148-149 G/Camille Moirenc, P. 150 G/Rowena Forrest, P. 151 M/Alamy, P. 152 M/Alamy, P. 152 Stephan Fennel , P. 154 M/ClickAlps, P. 154-155 M/ Jochen Schlenker, P. 157 M/Bruno Kickner, P. 157 G/ Laura Grier, P. 160-161 M/Alamy, P. 162-163 G/Julian Elliott, P. 163 M/ Alamy, P. 164 Stephan Fennel, P. 164 M/Chromorange, P. 166 M/Alessandra Sarti, P. 167 M/ Alamy, P. 170-171 Thomas Krämer, P. 172 A/Jupiter Images, P. 172-173 G/Hiroshi Higuchi, P. 175 Look/Brigitte Merz, P. 175 M/ Alamy, P. 176 G/Nikada, P. 176 G/Franck Guiziou, P. 176 G/Pascal Millot, P. 180-181 G/Andrea Comi, P. 182 G/ Xavier Bienzobas, P. 182-183 G/Henryk Sadura, P. 185 G/Luis Castaneda, P. 185 M/ Alamy, P. 186 M/Alamy, P. 186 G/Andrea Comi, P. 190- 191 G/Albert Engeln, P. 192 M/Alamy, P. 192-193 G/ Will Selarep, P. 195 C/ Stuart Black, P. 195 G/Xavi Gomez, P. 195 G/Flickr, P. 195 G/Domingo Leiva, P. 196 G/Domingo Leiva, P. 196 G/Moelyn Photos, P. 200-201 Look/Sabine Lubenow, P. 202-203 G/Guy Vanderelst, P. 203 Thomas Krämer, P. 205 G/Sérgio Luís Silva, P. 205 G/Andrea Pistolesi, P. 206 G/Richard Maschmeyer, P. 206 G/J.M.F. Almeida, P. 210-211 M/ClickAlps, P. 212-213 M/Alamy, P. 213 M/United Archives, P. 214- 215 M/Ingo Boelter, P. 215 M/Ingo Boelter, P. 217 M/ Van der Meer Rene, P. 217 M/Ronald Wittek, P. 220- 221 G/George Pachantouris, P. 222-223 M/H.-D. Falkenstein, P. 223 M/Gaby Wojciech, P. 225 M/Hans-Peter Merten, P. 225 M/Heinz-Dieter Falkenstein, P. 226 M/Alamy, P. 226 G/GAPS, P. 226 M/Alamy, P. 228 G/ Classen Rafael, P. 230-231 Snežana Šimičić, P. 232 M/ Chris Seba, P. 233 M/Barbara Boensch, P. 234 M/Alamy, P. 234 G/Davide Seddio, P. 237 M/Alamy, P. 237 M/Westend61, P. 237 G/Laurence Marx, P. 240-241 C/ Doug Pearson, P. 242 C/Doug Pearson, P. 242-243 G/ Geir Kristiansen, P. 244-245 G/ Karsten Bidstrup, P. 245 Snežana Šimičić, P. 246 M/ Jochen Schlenker, P. 246 G/ Svein Nordrum, P. 248 M/ Rainer Mirau, P. 250-251 G/ Doug Pearson, P. 252-253

M/ClickAlps, P. 253 Look/ age, P. 254 G/Coolbiere photograph, P. 254 G/Hanneke Luijting, P. 254 G/Lena Hope, P. 255 G/Richard Cummins, P. 257 Look/Jan Greune, P. 257 Thomas Krämer, P. 258 G/Aakeroy-Photography, P. 258 M/Günter Grüner, P. 262-263 Look/Olaf Meinhardt, P. 264-265 G/ Johner Images, P. 265 G/Johner Images, P. 267 G/Johan Klovsgj, P. 267 Look/Hauke Dressler, P. 268 G/ Fuchs-photography, P. 268-269 Thomas Krämer, P. 270 M/Stuart Black, P. 270 M/ Harry Laub, P. 274-275 C/ Adam Burton, P. 276-277 G/ David Townsend, P. 277 G/Alex Robinson, P. 278 G/ Thomas Faull, P. 278 G/Slawek Staszczuk, P. 280 G/Clive Nichols, P. 280 M/Olaf Protze, P. 280 Look/age, P. 284-285 M/Alamy, P. 286 M/Alex Robinson, P. 286-287 G/ Joe Daniel Price, P. 288 G/Michael Roberts, P. 288 G/ Loop Images, P. 291 G/ Lloyd Horgan, P. 291 G/Massimo Borch, P. 291 M/Steve Vidler, P. 291 M/Alamy, P. 292 G/Angel Villalba, P. 294-295 C/Jim Richardson, P. 296 M/Alamy, P. 296- 297 C/Kirk Norbury, P. 298 M/Alamy, P. 298 M/Alamy, P. 301 C/Alan Copson, P. 301 G/Simon Butterworth, P. 301 C/Adam Burton, P. 301 G/Mathew Roberts, P. 304-305 Binge Eliasson , P. 306 M/Alamy, P. 306-307 G/Ed Freeman, P. 309 G/Maurizio Rellini, P. 310-311 G/Chris Hill, P. 311 Binge Eliasson, P. 312 M/ Alamy, P. 314-315 M/Christian Handl, P. 316-317 M/ Alamy, P. 317 Snežana Šimičić, P. 319 G/Martin Brent, P. 319 G/IIC/ Axiom, P. 320 G/IIC/ Axiom, P. 320 G/IIC/ Axiom, P. 322 G/IIC/ Axiom, P. 324-325 Thomas Krämer, P. 326-327 M/Franz Waldhäusl, P. 327 C/Michele Falzone, P. 328 M/Steven Rüter, P. 328 Thomas Krämer, P. 330 M/Konrad Zelazowski, P. 330-331 M/Egmont Strigl, P. 333 G/Jiri Hubatka, P. 333 M/Michael Kraushaar, P. 336-337 G/Guy Edwardes, P. 338-339 G/Mitja Kobal, P. 339 G/Luka Esenko, P. 341 M/Bernd Römmelt, P. 341 M/Alamy, P. 341 M/Menno Boermans, P. 342-343 M/ Rose Andreas, P. 344 M/ClickAlps, P. 346-347 G/Rainer Mirau, P. 348-349 M/ClickAlps, P. 349 M/ClickAlps, P. 350 M/Kevin Prönnecke, P. 350 G/Miha Pavlin, P. 350 M/Alamy, P. 353 M/Alamy, P. 353 G/Anna Gorin, P. 356-357 G/Ituul & Bruno Morandi, P. 358-359 M/Alamy, P. 359 G/Channed Images, P. 360-361 G/ Rasm, P. 362 G/Transworldadventure, P. 362 M/Alamy, P. 362 M/ Alamy, P. 363 M/Alamy, P. 364 G/Alan Copson, P. 366-367 G/LianeM, P. 368-369 M/Alamy, P. 369 Look/ Photononstop, P. 370 M/Günter Lenz, P. 370 M/ Alamy, P. 370 M/Alamy, P. 371 Moritz Mahler, P. 372 G/Jorg Greuel, P. 373 Look/age, P. 374 G/Alan Copson, P. 374 G/Paul Photography, P. 378-379 G/Flocu, P. 380-381 G/ Xbrchx, P. 381 G/Xbrchx, P. 382 G/Chaiyun Damkaev, P. 382 G/Xbrchx, P. 385 G/Philippe Giraud, P. 385 M/ Alamy, P. 386 G/Xbrchx

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Als u opmerkingen of vragen heeft, dan kunt u contact opnemen met onze redactie: redactie.toerisme@lannoo.com.

Vertaling: Erik Ros

Opmaak en cover: Peter De Bock

Oorspronkelijke titel: Abgefahren – Die schönsten Bikertouren in Europa

© Kunth Verlag GmbH & Co. KG, München, Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2019

© Cartografie: Kunth Verlag GmbH & Co. KG

D/2019/45/566 – NUR 512

ISBN 978 94 014 6269 3

Deze uitgave werd met de meeste zorg samengesteld. De juistheid van de gegevens is mede afhankelijk van informatie die ons werd verstrekt door derden. Indien die informatie onjuistheden bevat, kan Lannoo daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.